

BİRLEŞİK ARAP EMİRLİKLERİ SON DÖNEM DIŞ POLİTİKASI

Ortadoğu bölgesinde Suudi Arabistan'dan sonra en büyük ikinci ekonomi olan BAE, ekonomik gücünü siyasi nüfuza ve bunu da somut kazanımlara dönüştürme yolunda kesin adımlar atıyor.

Gökhan Ereli

Araştırma Asistanı, ORSAM

Birleşik Arap Emirlikleri'nin (BAE) dış politikası, en genel anlamda Batı çıkarlarını sürdürmede, ülkenin ekonomik gücüne ve siyasi elitlerinin tercihlerine dayanarak bölgesel nüfuz oluşturma amacına matuftur. BAE'nin bu çabalarının amacına ulaşmasında, ABD ve İngiliz etkisinin olduğunu da unutmamak gerekiyor. BAE aynı zamanda, Suudi Arabistan, İsrail ve Mısır'ı yanına almaya, Bahreyn'i bu gruba dâhil etmeye, üst düzey ziyaretler ve lobicilik yoluyla ABD'nin Ortadoğu politikasını gerçekleştirmeye çalışırken, Çin ve Hindistan ile ticari ve kültürel ilişkilerini arttırmaya da çalışıyor.

Arka Plan

Son dönemlerde Suudi Arabistan ile BAE arasında artan ilişkilerin seyrini ve iki ülkenin ortak pozisyon alma gereksinimini, bir yılı aşkın süredir devam eden Körfez Krizi'nin etkilerini dikkate almadan anlamak zor olacaktır. Kendilerini "Terörizm Karşıtı Arap Dörtlüsü" olarak lanse eden Suudi Arabistan, BAE, Mısır ve Bahreyn, 2017 Haziran ayında Katar'ı çeşitli suçlarla itham ederek, bu ülke ile diplomatik ve ekonomik ilişkilerini kesmişlerdi. Söz konusu ülkeler arasından siyasi ve ekonomik gücü ağır basanlar Suudi Arabistan ve BAE'dir. Özellikle bu iki ülkenin siyasi elitlerinin kişisel çevrelerinin ve bu elitlerin tercihlerinin bir sonucu olarak görülebilecek dış politika yönelimleri, son yılda gözle görülür biçimde kendisini hissettiren, iddialı ve otonomi arayışında olan bir kalıba bürünmüştür.

Bu argümanı, BAE perspektifin-

den incelediğimizde, dış politikada en etkili isimlerin Abu Dabi Veliht Prensi, BAE Ordusu'nun Başkomutan Yardımcısı Muhammed bin Zayid ve kardeşi, BAE Dışişleri ve Uluslararası İşbirliği Bakanı Abdullah bin Zayid olduğu söylenebilir. Özellikle, Muhammed bin Zayid'in Suudi Arabistan Veliht Prensi Muhammed bin Salman ile bölgesel olarak pek çok konuda yakın ilişki içerisinde olduğunu söyleyebiliriz. Bu sebepten, BAE'nin dış politika yönelimlerinin belirlenmesinde Muhammed bin Zayid'in kişisel bağlantılarının önemli olduğu söylenmelidir.

“

Suudi Arabistan ve BAE'nin, İsrail'i de yanlarına alarak ABD'nin bölgeye yönelik dış politikasına şekil verme çabaları aracılığıyla yeni bir Ortadoğu düzeni kurma hevesinde oldukları belirtilmelidir.

”

Birleşik Arap Emirlikleri'nin Amaçları

Ortadoğu bölgesinde Suudi Arabistan'dan sonra en büyük ikinci ekonomi olan BAE, ekonomik gücünü siyasi nüfuza ve bunu da somut kazanımlara dönüştürme yolunda kesin adımlar atıyor. Temelde, Körfez bölgesinde Suudi Arabistan ve BAE'nin son zamanlarda birbirlerine daha uyumlu politikalar izlemesi, bölgede İran yayılmacılığının ve nüfuzunun durdurulması ve geri çevrilmesi amacına matuftur. Özellikle, bu iki ülkenin dış politikaları ile ABD ve İsrail'in bölgeye yönelik dış

politika yönelimlerinin uyumlu hale gelmesinin en temel sebebi de aynı nedene dayanmaktadır. Fakat, mesele sadece İran karşıtlığı üzerinden anlaşılmalı, Suudi Arabistan ve BAE'nin, İsrail'i de yanlarına alarak ABD'nin bölgeye yönelik dış politikasına şekil verme çabaları aracılığıyla yeni bir Ortadoğu düzeni kurma hevesinde oldukları belirtilmelidir.

Son günlerde, bu konuya dair raporlar da artmaya devam ediyor. Söz konusu raporlarda Muhammed bin Zayid'in, Trump ve ekibine Rusya'nın "Ukrayna Krizi sebebiyle maruz kaldığı yaptırımların kaldırılması karşılığında Suriye'deki İran nüfuzunun kırılması konusuna sıcak bakabileceği"ni ilettiği belirtiliyor. Ayrıca, BAE ve Suudi Arabistan, Rusya'ya İran'dan daha güvenilir bir ortak olabileceklerini göstermek adına milyonlarca dolarlık yatırım yapıp Moskova'da, Abu Dabi'de, Riyad'da ve Seyşeller'de üst düzey işbirliği toplantıları gerçekleştiriyor. Bu görüşmelerin içeriği ve sunabilecekleri yol haritaları tam anlamıyla açıklığa kavuşturulamasa da, Suud ve BAE siyasi elitlerinin bölgesel düzene dair kendi vizyonlarını hayata geçirme amaçlarını açıkça yansıttığı görülebilir. İki ülke yakın zamanda daha sıkı bir işbirliği olanağına sahip olmak amacıyla Körfez İşbirliği Konseyi'nden bağımsız bir yapı olan Suudi-Emirlikler İşbirliği Konseyi'ni (Suudi-Emirati Coordination Council) oluşturdu. Bunu, Temmuz ayında Suudi-Kuweyt İşbirliği Konseyi'nin kurulması izledi. Ayrıca, Arap Dörtlüsü ülkelerinin ilişkilerinin sıklaşması bağlamında Bahreyn'in ekonomik reformlarına, BAE, Suudi Arabistan ve Kuweyt'in destek sağlayacağı duyuruldu.

Bölgesel İşbirliğini Zayıflatan Emareler

Son zamanlarda KİK'in bölgesel olarak etkin olamadığını ve dağılma emareleri gösterdiğini görüyoruz. Şöyle ki, Haziran 2017'de patlak veren Körfez Krizi sonrası, Suudi Arabistan ve BAE ikilisinin Katar ile ilişkileri Temmuz 2018 itibarıyla düzelmeye yakın görünmüyor. Suudi Arabistan ve BAE'nin Katar planının, hem Türkiye ve İran gibi bölge ülkelerinin Katar'a destek vermeleri hem de Donald Trump'ın Katar'a yönelik retoriğini yumuşatması ve Mısır'a olan koşulsuz desteğini azaltması sebebiyle başarıya ulaşamadığı görülüyor.

Son günlerde Katar, BAE'de yaşayan vatandaşlarına ayrımcılık yaptırdığı gerekçesiyle meseleyi Uluslararası Adalet Divanı'na taşıdı. Katar kendi vatandaşlarına yapılan muamelenin hukuksuzluğundan yakınırken, BAE bu suçlamayı kabul etmemektedir. Fakat Uluslararası Adalet Divanı, Temmuz ayı içerisinde, BAE'nin abluka bağlamındaki uygulamalarında Katar vatandaşlarının haklarını ihlal ettiğine hükmetti ve bağlayıcılığı olan bazı önlemlerin alınmasını kararlaştırdı.

Bunun yanında, Katar'a Arap Dörtlüsü tarafından uygulanan siyasi ve ekonomik abluka, Suudi Arabistan'ın "Salwa Kanal Projesi" çerçevesinde bir ileri aşamaya daha geçiyor. Suudi Arabistan, bu projeyle Katar'ın Arap Yarımadası'yla tek kara bağlantısını kanala dönüştürerek, Katar'ı tamamen bir adaya dönüştürmeyi ve coğrafi olarak izole etmeyi amaçlıyor. Fakat projenin hayata geçirilip geçirilemeyeceği ya da Suudiler tarafından bir koz olarak

kullanılmak istenip istenmediği henüz doğrulanabilmiş değil. Uygulandığı takdirde Katar'ın coğrafi olarak da izole hale gelip çeşitli gelirlerden yoksun kalacağını hesaba katarsak, BAE'nin de bölgedeki pozisyonunun güçleneceğini tahmin edebiliriz.

BAE'nin bölgedeki faaliyetlerine bakıldığında; Yemen iç savaşındaki rolü, Libya'da Halife Hafter'in desteklenmesi, Suriye iç savaşındaki rolü, İsrail-Filistin sorununa yönelik Trump yönetiminin açıklayacağı stratejide Mahmud Abbas'ın kaygılarının görmezden gelinmesi meseleleri öne çıkmaktadır. Fakat BAE, Ortadoğu dışındaki ülkelere de odaklanan çok yönlü bir dış politika stratejisi izlemektedir.

KİK'in dağılma emarelerinden bir diğeri de, hâlâ devam eden krizdeki Kuveyt ve Umman'ın pozisyonlarıdır. Kuveyt, krizinin ilk aşamalarında arabulucu pozisyonunda olarak krizin bir çözüme ulaşması bağlamında diplomasi yürütmüştür. Umman'ın ise, krize yönelik bir taraf tutmaktan sakındığı gerçeği göz ardı edilmemelidir. Fakat, Suudi Arabistan ve BAE ikilisinin yanında olmayarak Katar'ı üstü örtülü şekilde destekleyen bir pozisyonda olduğu söylenebilir. Görüldüğü gibi, Suudi Arabistan ve BAE liderliğinde Katar'a

karşı başlatılan siyasi ve ekonomik ablukanın, KİK için yıkıcı etkileri olduğunu görmek zor değil.

Birleşik Arap Emirlikleri'nin Çok Yönlü Politikaları

BAE'nin bölgedeki faaliyetlerine bakıldığında; Yemen iç savaşındaki rolü, Libya'da Halife Hafter'in desteklenmesi, Suriye iç savaşındaki rolü, İsrail-Filistin sorununa yönelik Trump yönetiminin açıklayacağı stratejide Mahmud Abbas'ın kaygılarının görmezden gelinmesi meseleleri öne çıkmaktadır. Fakat BAE, Ortadoğu dışındaki ülkelere de odaklanan çok yönlü bir dış politika stratejisi izlemektedir.

BAE dış politikasının yönelimlerinin belirlenmesinde, üst düzey siyasilere resmî ziyaretleri de önemli birer veri olduğu söylenmelidir. Buradan hareketle BAE dış politikasının yalnızca bir ittifaka veyahut bir devlete endekli olarak yürütülmediğini, üst düzey politikacıların son günlerdeki ziyaretlerinden anlaşılabilir. Haziran ve Temmuz aylarında Muhammed bin Zayid ve Abdullah Bin Zayid'in temaslarda bulunduğu ülkeler arasında Birleşik Devletler, Çin, Rusya, Hindistan, Kazakistan, Etiyopya, Zimbabwe, Kıbrıs, Güney Afrika gibi ülkeler yer almaktadır. Burada özellikle Asya ülkeleri olan Çin, Rusya ve Hindistan ziyaretleri önem arz etmektedir.

BAE'li siyasilere Asya çıkarması dâhilinde, Suudi-BAE ortak tutumu da perçinlenmeye devam ediyor. 2017 OPEC verilerine göre 97,8 milyar varil kanıtlanmış petrol rezervi ve %8,1 dünya petrol rezervi payıyla BAE, petrol ihracatından elde ettiği gelirleri etkin bir dış po-

litika aracı olarak kullanıyor. Bu gelir diğer ülkelere yönelik ticari yatırımlarda, özellikle Batılı toplumlardaki kamuoyunu etkilemek adına düşünce kuruluşlarının finansmanında ve lobicilik faaliyetlerinde kullanılıyor.

Bu bağlamda, Haziran ayında Suudi petrol devi ARAMCO ile Abu Dabi Ulusal Petrol Şirketi (ADNOC) arasında imzalanan anlaşmayla taraflar arasında uzun vadeli stratejik ortaklık için önemli bir adım atıldı. ARAMCO ve ADNOC, Hindistan'ın Maharaşta eyaletindeki Mumbai şehrinin 215 mil güneyindeki Ratnagari bölgesinde, günlük 1,2 milyon varil ham petrol kapasitesine sahip rafineri kompleksinin geliştirilmesi için Ratnagiri Rafineri ve Petrokimya Limited Şirketi ile stratejik bir anlaşma imzaladı. Söz konusu anlaşma, Özellikle 2015 sonrası gelişen BAE-Hindistan ikili ilişkilerinin de bir meyvesi olarak görülüyor. İki ülke arasındaki ticari ilişkiler ivme kazanırken, yenilenebilir enerji, siber suçların önlenmesi, enerji güvenliğinin sağlanması konularında da işbirliği yapılmaktadır. Ayrıca Hindistan, BAE'nin en büyük ticari ortağı; BAE ise Hindistan'ın - Çin ve ABD'den sonra - en büyük üçüncü ticari ortağı konumunda bulunuyor.

Bunun dışında, BAE ticari olanaklarının çeşitliliği ve iş olanaklarının yüksek olması sebebiyle, iş arayan Hindistan vatandaşları açısından hedef ülkelerden birisi olarak görülüyor. BAE'nin 10 milyona yaklaşan nüfusunun yaklaşık %25'i Hindistan vatandaşlarıdır. 2015 yılında üst düzey bir devlet ziyareti sonrasında gelişmeye devam eden ikili ilişkiler, 2018 Temmuz ayının

ilk haftasında Abdullah bin Zayid'in ülkeyi ziyaret etmesiyle ivme kazandı. Abdullah bin Zayid Haziran ayında, Hindistan'ın Gujarat, Maharaştra, Telangala, Tamil Nadu ve Karnataka eyaletlerinde çeşitli temaslarda bulundu. Bu açıdan bakıldığında, ekonomik ve kültürel ilişkilerdeki ivme, diplomatik ilişkilere de yansdı. Bu bağlamda Abdullah bin Zayid, Haydarabat'ta bir BAE Konsolosluğu açma isteklerini de Hint yetkililere bildirdi.

Gelişen BAE-Hindistan ilişkileri ile paralel olarak BAE-Çin ilişkileri de ivme kazanıyor. BAE ve Çin, son günlerde ikili ticaret ilişkilerinde olumlu bir gelişme gösterdiler. Muhammed bin Zayid 2009, 2012 ve 2015 yıllarında, Çin'i, Başkan Xi Jinping'in isteği üzerine ziyaret etmişti, 2018 Temmuz ayında da Xi Jinping, BAE'ye üç günlük resmî bir ziyaret gerçekleştirdi ve iki ülkenin hem tarihten gelen işbirliğinin devamına hem de ikili ilişkilerin artan hacmine vurgu yaptı. Çin, BAE'de enerji, telekomünikasyon, taşımacılık, emlak ve finans konularında yatırımlar yapmaya devam ediyor. Ayrıca yakın zamanda BAE, Asya Altyapı Yatırım Bankası'na üye olarak kabul edildi.

Türkiye-BAE İlişkileri

Son yıllarda Türkiye-BAE ilişkileri inişli çıkışlı bir seyir izliyor. İki ülke ilişkilerinin sorunlu bir döneme girmesinde, bölgesel düzeydeki politikalarının birbirine karşıt olmasının etkili olduğu söylenebilir. BAE, Türkiye'nin Mısır, Libya ve Tunus'a yönelik Arap Baharı sonrası politikalarının tam tersine politikalar uygulamaya ve bu politikaları gerçekleştirebilecek bölgesel aktörlere finansman sağlamaya devam ediyor.

İkili ilişkilerdeki en önemli sorunlardan biri, Müslüman Kardeşler'in farklı değerlendirilmesidir. BAE'ye göre Müslüman Kardeşler, siyasi süreçlerden dışlanması gereken İslamcı bir örgüt iken, Türkiye'ye göre ise bölgenin önemli aktörlerinden biridir. Müslüman Kardeşler'in Mısır'da devrilmesinde ve daha sonra General el-Sisi'nin Müslüman Kardeşler'e baskıcı uygulamalarında BAE'nin payı büyüktür. Tabii ki bu da, Müslüman Kardeşler'i önemli bir aktör olarak gören ve el-Sisi'nin darbesine karşı kesin tavır alan Türkiye ile BAE'yi bölgesel düzlemde karşı karşıya getiriyor.

Bunun dışında, son dönemdeki krizde Türkiye'nin hem askeri hem de maddi bakımdan Katar'ın yanında olması BAE ile arasının daha fazla gerilmesine sebebiyet verdi. Bunun yanında BAE, son dönemlerde Katar aleyhine yaptığı sosyal medya propagandalarının yanına Türkiye karşıtı olanları da ekledi. Fakat Türkiye-BAE ilişkileri, ortak müttefik olan Suudi Arabistan'ın olası bir arabuluculuk girişimiyle gergin dönemleri geride bırakabilir.

Görüldüğü gibi, BAE ekonomik gücünü siyasi ve bölgesel nüfuza dönüştürebilmek adına çok yönlü bir dış politika izlemektedir. Ortak çıkarların temini için bölgedeki ülkelerle sağlam ittifaklar kurmaktan çekinmeyen BAE, sadece tek bir ittifaka ve ülkeye bağlı olmamak adına, ekonomik ve siyasi bağlantılarını güçlendirmeye çalışmaktadır. BAE dış politikasında, petrol ihracından ve uluslararası bankacılık girişimlerinden elde edilen gelirler de önemli dış politika araçları olmaya yakın gelecekte de devam edecek.